

LATVIJAS AVIĀCIJAS ASOCIĀCIJAS PĒTĪJUMS PAR COVID-19 IETEKMI UZ LATVIJAS AVIĀCIJAS NOZARI

PĒTĪJUMA REZULTĀTU PREZENTĀCIJA

SIA ARDENIS

PĒTĪJUMA MĒRĶIS UN TVĒRUMS

- Pētījuma mērķis
  - Novērtēt Covid-19 pandēmijas ietekmi uz Latvijas aviācijas nozari un tās nākotnes attīstības prognozēm
- Pētījuma ievades datu avoti
  - Padziļinātās intervijas
  - Uzņēmumu gada pārskati
- Pētījuma tvērums:
  - Covid-19 radītās problēmas
  - Biznesa dinamika (neto apgrozījuma un nodarbināto skaita izmaiņas)
  - Pasākumi Covid-19 pārvarēšanai
  - Ietekme uz uzņēmumu un nozares konkurētspēju
  - Covid-19 seku novēršanas valsts atbalsta instrumentu vērtējums

NOZARES UZŅĒMUMU IZLASES KOPAS RAKSTUROJUMS

- Aviācijas nozares uzņēmumu izlases kopa: 20 uzņēmumi
  - 14 privātie uzņēmumi
  - 6 valstij un pašvaldībām piederoši uzņēmumi
- Aviācijas apakšnozares:
  - Pasažieru pārvadājumi
  - Kravu pārvadājumi
  - Lidlauku ekspluatācija
  - Lidlauku virszemes apkalpošana un saistītie pakalpojumi (VA)
  - Aeronavigācijas pakalpojumi
  - Apmācība

AVIĀCIJAS NOZARES EKONOMISKĀ IETEKME

- Nozares izlases kopu raksturojošie dati, 2019. gads:

	Uzņēmumu skaits	Neto apgrozījums, EUR	Nodarbināto skaits
Privātie izņēmumi	14	298 milj. EUR	1 119
Valsts, pašvaldību uzņēmumi	6	600 milj. EUR	3 534
Kopā (bez meitas uzņēmumiem):	20	898 milj. EUR	4 653

- Visu aviācijas nozares uzņēmumu makroekonomiskā ietekme 2019. gadā:

Ietekmes līmenis	Īpatsvars no Latvijas kopējās pievienotās vērtības 2019. gadā*
Tiešā ietekme (aviācijas sektora izlaide)	0,99%
Netiešā ietekme (preču un pakalpojumu piegāžu ķēdes)	0,55%
Inducētā ietekme (aviācijā strādājošo patēriņš)	0,30%
Katalītiskā ietekme (tūrisms, pasts, kurjeru darbība u.c.)	1,65%
Summārā makroekonomiskā ietekme	3,5%

*Ekstrapolējot no 2017. gada aviācijas nozares ekonomiskās ietekmes pētījuma rezultātu datiem

APTAUJAS REZULTĀTU ANALĪZE: GALVENĀS PANDĒMIJAS RADĪTĀS PROBLĒMAS (1)

- Būtisku negatīvu ietekmi uz neto apgrozījumu pandēmija radīja 83% pētījumā iekļautajiem aviācijas nozares uzņēmumiem
- Atlikušajiem 17% uzņēmumu pandēmija neradīja vai radīja nenozīmīgas problēmas, turklāt visi šie uzņēmumi specializējas aviācijas kravu apkalpošanā

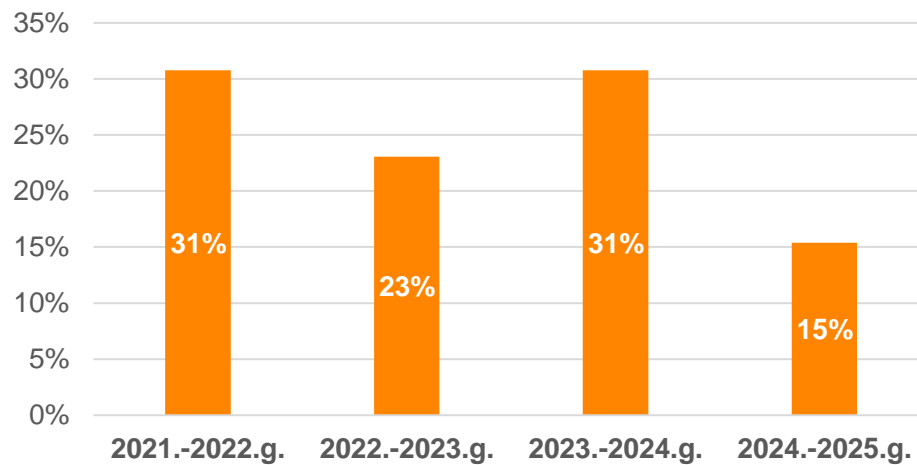
APTAUJAS REZULTĀTU ANALĪZE: GALVENĀS PANDĒMIJAS RADĪTĀS PROBLĒMAS (3)

- Sekundārās (papildu izmaksas radošās) problēmas:
  - Nepietiekama informācijas apmaiņa ar valsts iestādēm
  - Ar pandēmijas ierobežojumiem un drošības pasākumiem saistītās loģistikas grūtības
  - Tiesvedība ar bijušajiem vai esošajiem klientiem, kuri pandēmijas rezultātā cenšas piemērot *force majeure* tiesību normas

NETO APGROZĪJUMA APJOMA ATGŪŠANAS PROGNOZE (1)

- Vidējās neto apgrozījuma izmaiņas pētījumā analizētajos aviācijas nozares uzņēmumos:
  - pret 2019. gada 1. pusgadu : **-45%**
  - Sagaidāmās izmaiņas 2019. gada griezumā: **-46%**
- Uzņēmumu vērtējumu sadalījums par 2019. gada neto apgrozījuma apjoma atgūšanas perioda prognozi:

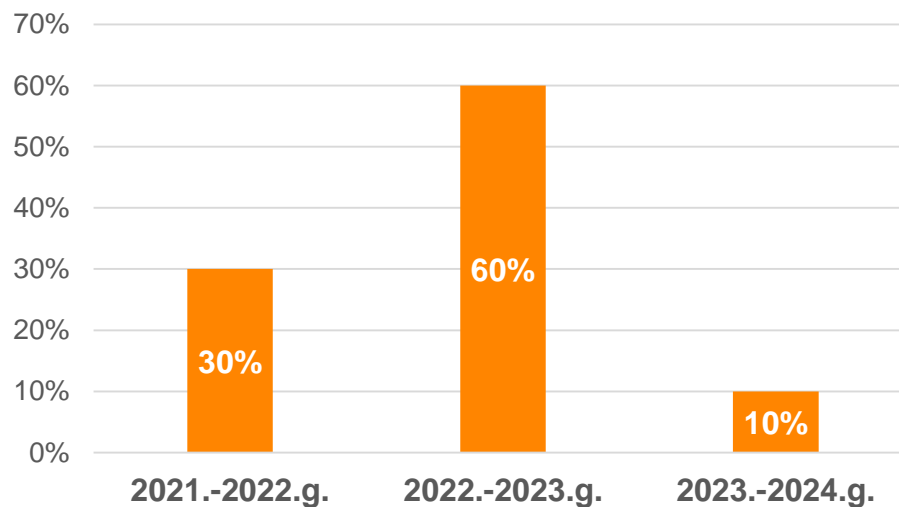
NETO APGROZĪJUMA APJOMA ATGŪŠANAS PROGNOZE (2)

Aviācijas apakšnozares	2020. g. 1. pusgadā pret 2019. g. 1. pusgadu	Prognozētās izmaiņas 2020. gada griezumā	2019. gada līmeņa atgūšanas gads
Pasažieru pārvadājumi	-67%	-69%	2021.-2023.g.
Kravu pārvadājumi	-30%	-35%	2023.g.
Lidlauku ekspluatācija	-47%	-55%	2021.-2024.g.
Virszemes apkalpošana un saistītie pakalpojumi*	-63%	-54%	
Kravu apkalpošana	-19%	-21%	2021.-2022.g.
Degvielas piegāde	-65%	n.d.	n.d.
Gaisa kuģu tehniskā apkope	-59%	-43%	2022.-2023.g.
Ēdināšanas pakalpojumi	-75%	-50%	2023.-2024.g.
Uzkopšana	-70%	-75%	2022.g.
Komerccplātību pārvaldība	-90%	-83%	2024.-2025.g.
Aeronavigācijas pakalpojumi	-50%	-55%	2024.g.
Apmācības	-10%	-25%	2022.g.

* Neskaitot degvielas piegādes apakšnozari

NODARBINĀTO SKAITA IZMAIŅAS UN TĀ ATGŪŠANAS PROGNOZE (1)

- Vidējās nodarbināto skaita izmaiņas pret 2019. gada 1. pusgadu aviācijas nozares uzņēmumos: **-21%**
- Uzņēmumu vērtējumu sadalījums par 2019. gada nodarbinātības līmeņa atgūšanas perioda prognozi:

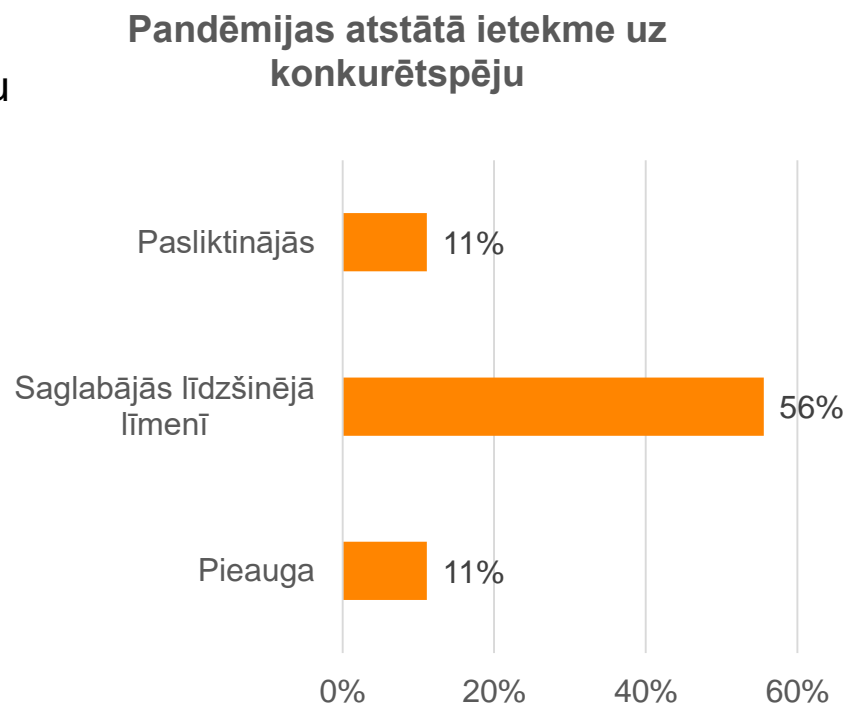
NODARBINĀTO SKAITA IZMAINĀS UN TĀ ATGŪŠANAS PROGNOZE (2)

Aviācijas apakšnozares	2020. g. 1. pusgadā pret 2019. g. 1. pusgadu	2019. gada līmeņa atgūšanas gads
Pasažieru aviopārvadājumi	-42%	2021.-2022.g.
Kravu aviopārvadājumi	-29%	n.d.
Lidlauku ekspluatācija	-30%	2022.-2023.g.
Virszemes apkalpošana un saistītie pakalpojumi	-17%	
Kravu apkalpošana	-15%	2021.-2022.g.
Degvielas piegāde	-25%	n.d.
Gaisa kuģu tehniskā apkope	-17%	2022.g.
Ēdināšanas pakalpojumi	-20%	2022.g.
Uzkopšana	n.d.	2022.g.
Komerccplātību pārvaldība	0%	n.d.
Aeronavigācija	-8%	2024.g.
Apmācība	-20%	2021.g.

PANDĒMIJAS ATSTĀTĀ IETEKME UZ UZŅĒMUMU KONKURĒTSPĒJU (1)

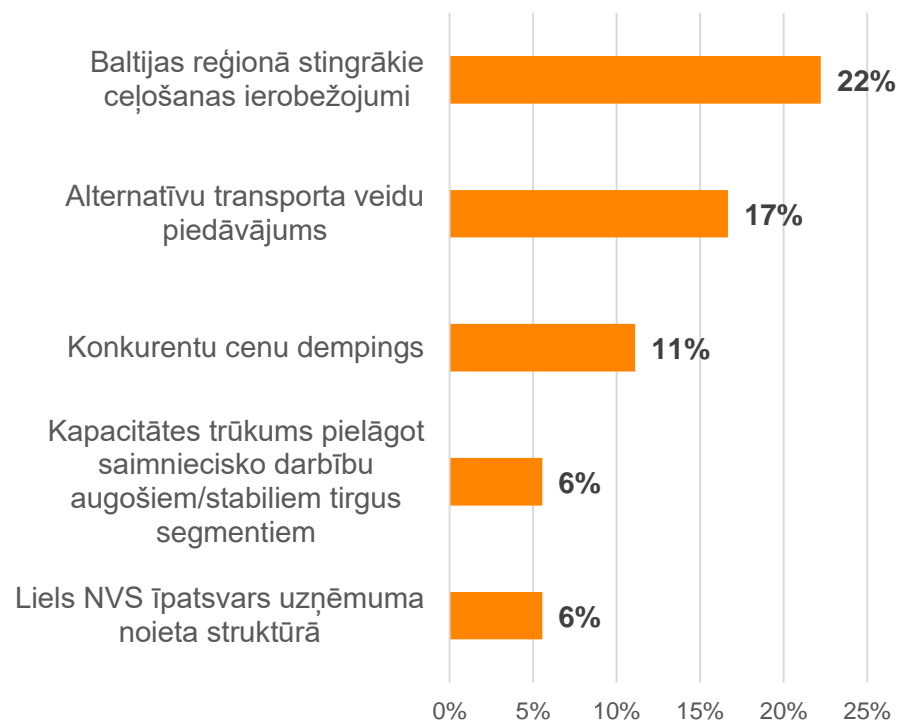
- Konkurētspējas līmenis
  - Pasliktinājās – atsevišķiem uzņēmumiem no kravu pārvadājumu un lidlauku ekspluatācijas apakšnozarēm
  - Pieauga – dažiem uzņēmumiem no virszemes kravu apkalpošanas apakšnozares

PANDĒMIJAS ATSTĀTĀ IETEKME UZ UZŅĒMUMU KONKURĒTSPĒJU (2)

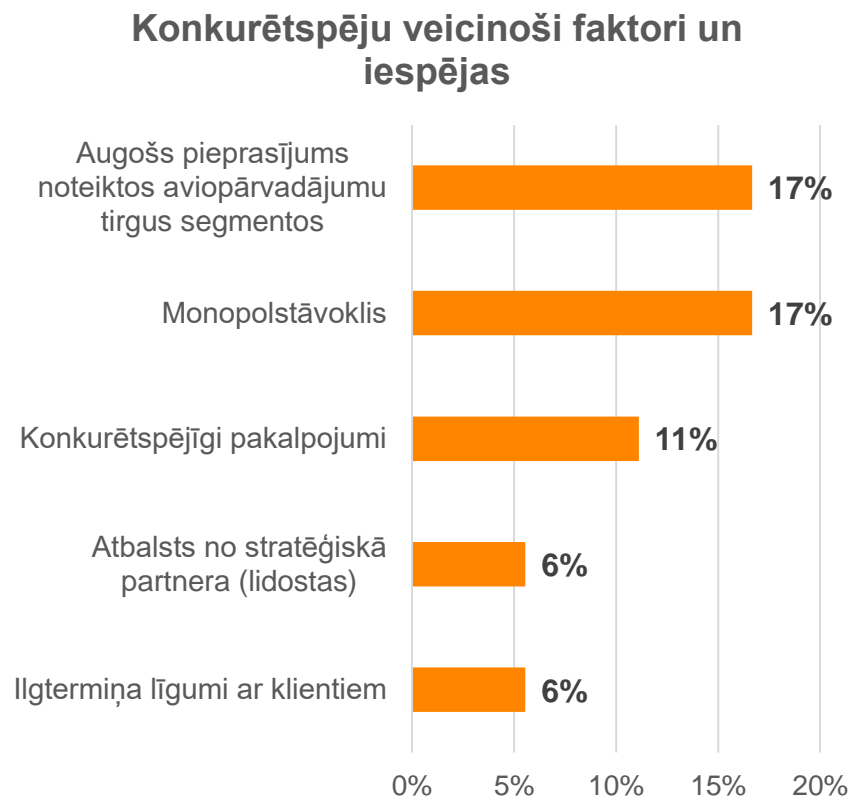
- Nozīmīgākais konkurents aviācijas kravu pārvadājumu un virszemes apkalpošanas jomā pandēmijas laikā ir sauszemes transports
- NVS tirgū, atšķirībā no ES tirgus, šobrīd valda liela nenoteiktība

Konkurētspēju negatīvi ietekmējošie faktori

PANDĒMIJAS ATSTĀTĀ IETEKME UZ UZŅĒMUMA KONKURĒTSPĒJU TIRGŪ (3)

- Aviopārvadājumu tirgus segmenti ar augošu pieprasījumu
  - Pasažieru pārvadājumu segmentā:
    - Biznesa aviācija
  - Kravu pārvadājumu segmentā:
    - Latvijas pārtikas produktu eksports
    - E-komercijas preces

PANDĒMIJAS ATSTĀTĀ IETEKME UZ UZŅĒMUMA KONKURĒTSPĒJU TIRGŪ (4)

- Ilgtermiņa konkurētspējas apdraudējumi
  - Kvalificēta un pieredzējuša darbaspēka atlaišana (11%)
  - Atkarība no RIX un airBaltic snieguma kombinācijā ar augstu tranzīta pasažieru īpatsvaru un reģionā stingrākajiem ceļošanas ierobežojumiem (11%)
- Ilgtermiņa konkurētspējas perspektīva
  - Uzņēmumi, kura tirgus daļa recesijas laikā samazinājās, minēja, ka 2 gadu laikā pēc krīzes beigām tiks atgūta pirms-pandēmijas tirgus daļa (6%)
  - Pēc pandēmijas varētu iegūt lielāku tirgus daļu (6%)

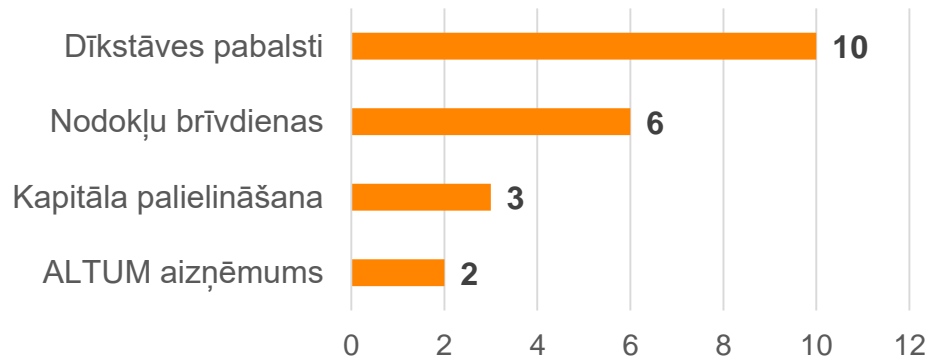
Tranzīta pasažieri ir galvenā pasažieru aviosatiksmes daļa, par kuru konkurē reģionālā tirgus lidostas

VALSTS ATBALSTA INSTRUMENTU IZMANTOŠANA UN TO NOVĒRTĒJUMS (1)

- Valsts atbalstu pieprasījušo uzņēmumu īpatsvars: 83%

Pieprasījumu skaits sadalījumā pa valsts atbalsta instrumentiem

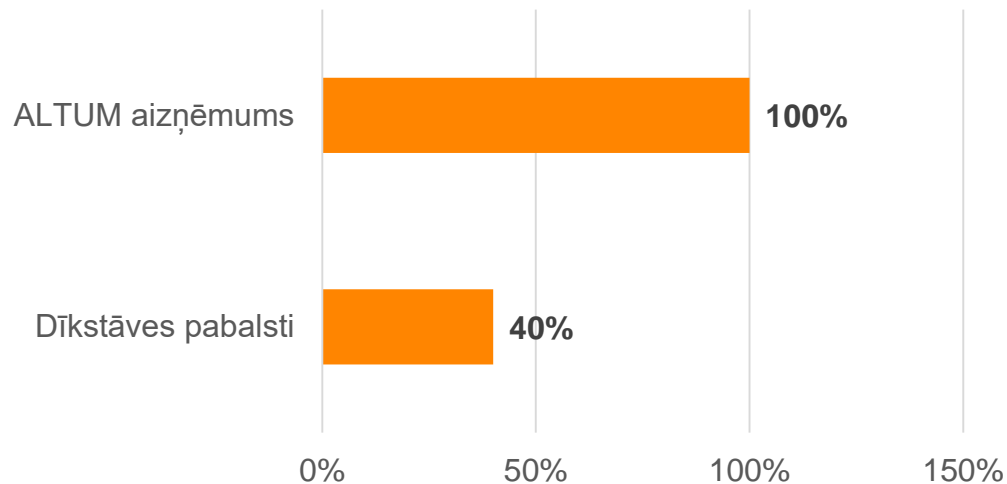

- Valsts atbalsta nepieprasīšanas iemesli
  - Lielākā daļa uzņēmumu, kas atteicās pieprasīt valsts atbalstu, intervijās norādīja, ka pandēmija tiem neradīja būtisku ienākumu samazinājumu
  - Birokrātiskā slodze, kas saistīta ar atbalsta saņemšanu

VALSTS ATBALSTA INSTRUMENTU IZMANTOŠANA UN TO NOVĒRTĒJUMS (2)

- Neapmierināto valsts atbalsta pieprasījumu īpatsvars: 29%

Neapmierināto pieprasījumu īpatsvars
sadalījuma pa valsts atbalsta instrumentiem

VALSTS ATBALSTA INSTRUMENTU IZMANTOŠANA UN TO NOVĒRTĒJUMS (3)

- Pozitīvās atsauksmes par valsts atbalsta pasākumiem
  - Atzinīgi novērtētā šādu atbalsta instrumentu esamība
    - Dīkstāves pabalsti
    - Nodokļu brīvdienas
    - Maksātnespējas pieteikuma liegums
  - Dīkstāves pabalsta un nodokļu brīvdienu piešķiršanas ātrums

VALSTS ATBALSTA INSTRUMENTU IZMANTOŠANA UN TO NOVĒRTĒJUMS (4)

- Negatīvās atsauksmes par valsts atbalsta pasākumiem
  - Vispārīgi
    - Novēlota lēmumu pieņemšana
    - Mainīgi atbalsta piešķiršanas nosacījumi
    - Informācijas trūkums par atbalsta saņemšanas procedūru
  - Specifiskas mērķauditorijas (kapitālsabiedrības)
    - **Atbalsta instrumentu veidu nepietiekamība privātajām kapitālsabiedrībām**
    - Sarežģītas procedūras valsts kapitālsabiedrībām paredzētajam atbalsta instrumentam
  - Specifiski atbalsta instrumenti:
    - Dīkstāves pabalstu neefektivitāte augsti atalgotu darbinieku noturēšanai – bezdarbnieka pabalsta apmērs pārsniedz dīkstāves pabalsta summu
    - ALTUM:
      - Smagnēja birokrātiska procedūra aizdevuma saņemšanai
      - Finansējuma nosacījumu nepiemērotība aviācijas nozares specifikai, ķīlu pieprasīšana
      - Atbalsta nepieejamība ārvalstu kapitāla uzņēmumiem
      - Liegums aizņēmuma izmantošanai citu aizņēmumu refinansēšanai
      - Paskaidrojumu nesniegšana par atteikuma iemesliem

VALSTS ATBALSTA INSTRUMENTU IZMANTOŠANA UN TO NOVĒRTĒJUMS (5)

- Ieteikumi valsts atbalsta rīcībpolitikas uzlabošanai
  - Vispārīgi valsts atbalsta principi
    - **Ceļošanas ierobežojumu un aviācijas nozares atbalsta funkciju Eiropā centralizēšana ES institūcijās**
    - Visas tautsaimniecības nozares aptverošas atbalsta politikas izveide
    - Atbalsta piešķiršanas nosacījumu vienkāršošana
  - Esošie valsts atbalsta instrumenti
    - Dīkstāves pabalstu atbalsta programmas darbības termiņa pagarināšana
    - Dīkstāves pabalstu pieejamības nodrošināšana valsts kapitālsabiedrībām
    - Tūrisma sektora vajadzībām izstrādāto valsts atbalsta mehānismu piemērošana no pasažieru apgrozības (tūristu) atkarīgajiem aviācijas nozares uzņēmumiem
  - Jaunie valsts atbalsta instrumenti
    - Valsts atbalsta shēmas izstrāde privātajiem aviācijas nozares uzņēmumiem, t.sk.
      - Nodokļu samazināšana
      - Pabalsta piešķiršana strādājošajiem darbiniekiem (LDDK priekšlikums)

Pretējā gadījumā sagaidāms nākamais darbinieku masu atlaišanas vilnis

SECINĀJUMI

- Covid-19 negatīvā ietekme uz aviācijas nozares uzņēmumiem:
  - Neto apgrozījuma samazinājums 83% uzņēmumu
  - 2020. gada prognozētais vidējais neto apgrozījuma samazinājums 46%
- Covid-19 negatīvās ietekmes segmentācija aviācijas apakšnozarēs
  - Vislielākās grūtības pasažieru pārvadājumos un saistītajos lidlauka pakalpojumos
  - Kravu pārvadājumu apjoms ir stabils vai pat pieaug (Covid-19 preces, e-komercija)
- Aviācijas nozares attīstības prognožu neskaidrība
  - Covid-19 otrais vilnis?
  - 60% uzņēmumi uzskata, ka 2019. gada tirgus līmenis tiks sasniegts tikai 2022.-2023. gadā
  - Pasažieru un kravu satiksmes pārnese uz sauszemes transportu
  - **Ārkārtējās situācijas atcelšana nenozīmē krīzes beigas aviācijas nozarē**
- Atbalsts aviācijas nozarei
  - Valsts atbalsts valsts kapitālsabiedrībām –nosacījums nozares izdzīvošanai Covid-19 sākuma stadijā
  - Valsts atbalsts privātajām kapitālsabiedrībām – nepieciešamais nosacījums nozares izdzīvošanai vidējā termiņā
  - **Visaptverošs** valsts atbalsts + **saprātīga** ceļojumu ierobežošana = izdzīvošanas pamats

